

Svensk vapenexport i fredens namn

Text: Matilda Pearson

I.

De sista kilometerna in till Karlskoga måste man gå utmed gamla motorvägen. Här har vintern bitit sig fast, men många av bilarna tutar uppmuntrande till de mötande fotgängarna i vägkanten. Har de hört talas om fredsvandrarna eller är det bara underhållande att se en femtonhövdad skara i gula reflexvästar mitt ute i ingenstans?

Under påskveckan arrangerar Kristna Fredsrörelsen den 45 kilometer långa vandringen mellan Örebro och Karlskoga för att uppmärksamma att svensk vapenexport ökat med 400 procent på tio år. I Karlskoga ligger BAE Systems Bofors AB som tillverkar en del av alla de granater, kanoner och vapensystem som Sverige exporterat till ett värde av 13,5 miljarder kronor under 2009. Målet med vandringen är att sista dagen träffa ledningen på Bofors för ett samtal om ickevåld och vapen.

Den ursprungliga planen var att hålla en interaktiv workshop med övningar och diskussion med anställda på Bofors. Men första dagen på vandringen fick initiativtagaren Angela Collin ett nervöst telefonsamtal från Bofors ny tillsatta informationschef, Katarina Tolgfors.

– Vi har genomfört de här vandringarna tre gånger tidigare, planterat vinträd och byggt upp en god dialog med den förra chefen. Och nu får vi knappt komma in, berättar Angela och ökar på takten. Täckbyxbenen och jackärmarna skaver fram det enda ljudet i tystnaden mellan de mötande bilarna.

När en polisbil kommer krypande höjs stämningen i gruppen. Mormödrarna Inger Lundkvist och Gerd Andersson, som utfordrar gruppen med vegetarisk mat, småkrattar längst bak i ledet och vinkar. Poliserna vinkar tillbaka.

– Dom tar i alla fall vår protest på allvar! säger Emelie Mararv som har med sig sexton månader gamla Theo i en barnvagn.

Vandringen kantas av explosioner. På sina ställen måste man gå utmed stängslet till Bofors skjutfält i Kilsbergen, himlen är tung av senvintermoln. Det är Haubitskanoner som dånar.

– Vi har exporterat såna till Indien och levererar fortfarande reservdelar, säger Annika Spalde. Hon har suttit i fängelse för att ha förstört precis sådana kanoner under en aktion. Eller avrustat som hon själv kallar det.

2.

I Sverige utgör varje export av vapen och andra försvarsmateriel ett undantag från lagen om krigsmateriel. Enligt lagtexten kan tillstånd bara ges när det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl som inte strider mot Sveriges utrikespolitik. En opinionsundersökning visade förra året att 55 procent av den svenska befolkningen är mot exporten och 91 procent är mot export till länder som grovt och systematiskt kränker mänskliga rättigheter.

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) är den svenska myndighet som handlägger varje ansökan om vapenexport. Deras kontor blickar ut över Riddarfjärden och Stockholms stadshus från Klarabergsviadukten. I ett rum med vinklade persienner diskuterar representanter från freds- och biståndsorganisationer och ISP:s experter 2009 års bokslut.

Generaldirektören, Andreas Ekman Duse, arbetade förut som samordnare för svenska statens vapenexportfrämjande. Han förklarar att för Sverige handlar exporten om en breddning av de säkerhetspolitiska begreppen på global nivå. Eftersom den globala narkotikahandeln och piratverksamhet i andra delar av världen har konsekvenser för Sverige är export av vapen till länder som bekämpar dessa verksamheter nödvändig.

– Totalt 80 procent av exporten går till helt etablerade länder som USA och EU-medlemmar. Av de resterande 20 procent är Pakistan helt klart störst. Det är export av Erieye radarssystem som fullföljs plus följdleveranser för beställningar från 80-talet, säger den säkerhetspolitiske rådgivaren Thomas Tjäder. Han väger på stolen.

2007 meddelade ISP att inga nya affärer med Pakistan skulle beviljas på grund av den instabila situationen i landet. Under 2009 köpte Pakistan försvarsmateriel från Sverige till ett värde av 1,4 miljarder kronor.

– Genom en case-by-case prövning har följdleveranserna kunnat beviljas. Det är viktigt för Sveriges politiska och kommersiella trovärdighet att man fullföljer sina åtaganden. Annars skulle vi inte uppfattas som en seriös partner, fortsätter Tjäder. Stolen sviktar.

– Om en stat begår brott mot sin egen befolkning, kan vi då ändå sälja till den förutsatt att materieleet används på ett för oss fördelaktigt sätt? frågar Jesper Wiklund från Kristna Fredsrörelsen.

– Mänskliga rättigheter-aspekten är väldigt viktig men i slutändan är vårt uppdrag att göra en helhetsbedömning och då finns det vissa kriterier som talar för och andra som talar mot export. Bara för att det sker kränkningar av mänskliga rättigheter innebär det inte att vi kan stoppa exporten, säger Ekman Duse.

Tjäder sätter ner alla ben i golvet.

– Kränkningarna ska vara omfattande, grova och systematiska. Uppfylls regelverket ska export tillåtas även om det inte känns som att landet skulle behöva det.

3.

Jag begär att få se de avslag som ISP lämnat till Saab Bofors under 2009, liksom de slutanvändarintyg som varje export kräver för att säkerställa att vapen inte kommer säljas eller föras vidare. Efter ett par veckor kommer ett rekommenderat brev. Jag

betalar 189 kronor för att hämta ut ett A4-kuvert med handlingar från ISP. Inga ansökningar om att exportera vapen från Saab Bofors avslogs under 2009.

Resten av kuvertet innehåller en bunt papper med Saab Bofors brevhuvud och tjockt överstruken korrespondens. Nästan allt ISP handlägger är sekretessbelagt.

4.

För några år sedan satt Martin Smedjeback i det ljusst inredda sammanträdesrummet på Klarabergsviadukten. Då var han ickevåldssekreterare på Kristna Fredsrörelsen. I sju år jobbade han med utbildning och information om ickevåldsmetoder. Sedan sa han upp sig och började förebereda inbrott på vapenfabriker runt om i Sverige, som en del av det antimilitaristiska nätverket Ofogs kampanj ”Avrusta”. Han har suttit fem månader i fängelse för att ha brutit sig in på Saab Aerospace Systems i Linköping, där JAS 39 Gripen tillverkas. Natten till den 16 oktober 2008 greps han igen, denna gång med Anna Andersson inne på Saab Bofors i Eskilstuna. De ringde själva polisen och blev åtalade i Eskilstuna tingsrätt. Jag ser en videoinspelning från åklagarens förhör med Martin:

– Visste du att området var klassat som skyddsobjekt? frågar åklagaren, hon har vita converse-skor och jeans. Martin sitter samlad i vit skjorta och svart kavaj. Håret är nyklippt, hakan renrakad och blicken pigg.

– Ja, området kallas ju samhällsviktig anläggning vilket jag tycker är ironiskt. Att Sverige skickar vapen till krig är ju snarare samhällsfarligt, svarar Martin. Han talar skånska. Jag tittar på bilderna från Bofors i undersökningsprotokollet. De har klippt hålet i staketet precis under en brandgul varningsskylt.

Martin berättar hur svårt det var att få upp ståldörren till fabriken och att de nästan gav upp. Till slut tog de sig ändå in genom att slå sönder ett fönster. Där inne stod granatgevären av typen Carl Gustaf prydligt uppradade, färdiga för leverans till den amerikanska armén i Irak.

– Huvudmetoden var att rispa inne i granatgevären med en fil för att förstöra räfflorna, det är dessa som ger Carl Gustaf precision. När vi kände oss nöjda med avrustningen ringde vi polisen och satte oss att vänta på golvet. Vi placerade också ut choklad och ett förklarande brev till personalen, för att de inte skulle känna sig utsatta.

Brevet och chokladen beslagtogs senare av polisen och finns nu i brottsplatsundersökningsprotokollet. De är diarieförda som 2008-0400-BG3750.

– Du talade om hyckleri, hur förklarar du att era metoder är ickevåldsliga?

– Det är dels när man inte skadar någon annan individ...

– Att bryta sig in på det här sättet och förstöra, är inte det våldsamt? avbryter åklagaren.

– ... det andra är att man försöker stoppa våld som pågår.

– Men det här tycker jag låter som någon slags egen definition av ickevåld, säger åklagaren.

– Nja, jag har studerat ickevåld i sju år och den här definitionen är man ganska överrens om. Att krossa fönster är kanske något som man associerar till vandalism, men då finns heller inget annat syfte än att förstöra.

– Det vet man väl inte vad folk har för syften, du jag har funderingar om rasparna. Åklagaren går raskt vidare.

– Jag kanske kan kommentera det, och förklara mitt syfte?

– Nej, jag vill inte ha någon kommentar till det. Åklagaren möter inte Martins leende.

Martin Smedjeback företräder sig själv i domstolen. Han och Anna Andersson hävdar rätten till nödvärn; att de begått ett mindre brott för att avvärja ett större, nämligen exporten av svenska vapen till ett land i krig. I domen skriver tingsrätten: ”Det får anses uppenbart att något sådant förhållande som ger rätt till nöd inte föreligger vad gäller åtalade gärningar”. Påföljden blir fyra månaders fängelse för grov skadegörelse och ett gemensamt skadestånd till Saab Bofors Dynamics på drygt en miljon kronor. Martin och Anna överklagar domen till Svea hovrätt. Brottsmålsadvokaten och före detta jämställdhetsombudsmannen Claes Borgström erbjuder sig att försvara dem.

6.

Katarina Tolgfors tar emot fredsvandrarerna precis innanför galleringången till Saab Bofors Dynamics. Vi skakar hand framför Karlskogakurirens kamera innan vi lotsas in i en barackliknande byggnad och ett minimalt sammanträdesrum. Bordet upptar nästan hela rummets yta och vi klämmer oss in i de blåa stolarna runt om. Mitt på bordet står en kartong med sockerbullar.

På anslagstavlan vid kaffemaskinen är veckans lotto-lista fastsatt med häftstift, sex-åtta personer är uppskrivna. Säkerhetschefen Leif Green har varit här sedan 1969 och jobbat sig upp i företaget. Maria Magnusson, interninformatör, och Lars Wallgren, informationsansvarig, slår sig också ned vid bordet och tar varsin bulle.

Kerstin Bergeå, ickevåldstränare från Kristna Fredsrörelsen, börjar berätta om ickevåld. Det går trevande.

– Svensk vapenhandel har ökat med 400 procent på tio år trots att det strider mot PGU-konsensus i riksdagen...

– PGU? Är det något internt inom Kristna Freds? frågar Lars.

– Nej, alltså det är regeringens politik för global utveckling, säger Kerstin.

”En hållbar global utveckling innebär att resurser ska användas på ett sätt som är långsiktigt effektivt ... I det ligger en framsynt och uthållig hantering av gemensamma resurser, globala såväl som regionala, nationella och lokala, och en utvecklingsprocess som tar hänsyn till sociala, ekonomiska och miljömässiga effekter”, står det om Sveriges politik för global utveckling på UD:s hemsida.

– Vi ifrågasätter regeringens skenhelighet, säger Kerstin, vapenexporten ökar samtidigt som vi borde omfördela resurser...

Katarinas iphone ringer. Hon måste snart gå för att hämta sina barn på dagis.

– Det finns skitmycket pengar man skulle kunna satsa på ickevåld, säger en av vandrarna. Katarina mmmar. Informationsansvarige Lars berättar att hans barn är med i Friends och får lära sig handskas med mobbing.

– Det kan dom behöva i Bjästa, säger Katarina och tittar på klockan.

– Jo, men ickevåld vill också förändra den politiska agendan, försöker Kerstin.

– Karlskogas industrier skulle kunna blomstra genom att satsa på miljöutveckling, säger en annan vandrare. Utanför fönstret viner cyklister in och ut på området. Mest ut, på väg hem. Kerstin ber alla fundera över ett 100-års perspektiv, hur kommer vapenindustrin se ut då?

Det blir tyst runt bordet.

– Svårt att säga, ni har mycket jobb framför er, säger Katarina till slut och ler.

– Det behövs många Gandhi, tycker Lars. Om man tittar på barns spel så innehåller de mycket våld, hur fostrar vi våra barn egentligen? Vi kanske alla är fredliga här inne men det räcker ju att en inte är det, fortsätter han.

– Jag tycker det är viktigt att kunna sitta ned och prata. Det finns andra grupper som använder metoder utan respekt. Det tycker jag inte om, säger Leif, säkerhetschefen.

Två veckor innan Svea hovrätt tar upp Martin Smedjebacks och Anna Anderssons överklagan åker jag till Mjölby. Högst upp i ett av hyreshusen utmed Svartån finns en dörr med skylten: ”Icke våldssmedjan Annika Spalde, Pelle Strindlund och Martin Smedjeback”. Jag känner igen Martins röd- och grårandiga tröja från tv-programmet Debatt där svensk vapenhandel nyligen diskuterades. Frukosten som dukas fram är vegansk. I bokhyllan står Annikas och Pelles böcker om att leva ett etiskt, kristet och engagerat liv. Lägenheten är ljus, gardinerna välstrukna och tekoppen kommer från Höganäs.

– Utfallet i rättegången spelar mindre roll för mig, berättar Martin, poängen med kampanjen Avrusta är att det ska bli känt att Sverige är en av världens största vapenexportörer. Det behöver stå i tidningen och diskuteras kring middagsborden i Sverige. Den här rättegången kan skapa en del av den uppmärksamhet som behövs.

De fjorton granatgevär som ni förstörde har ersatts och ordern gick iväg som den skulle. Hur känns det?

– Jag hoppas det blev några förseningar i alla fall. Det känns bra att ha gjort ett konkret motstånd mot vapenindustrin. De var ju tvungna att ta i frågan och ha interna informationsmöten. Det fick nog många att tänka till... kanske någon slutar? En före detta Saab-anställd är faktiskt med i Ofog idag. Men visst, jag inser att vår avrustning är liten.

Han tystnar men skiner snart upp.

– Tänk om jättemånga grupper skulle avrusta, då skulle det vara omöjligt för vapenindustrin att fortsätta!

Trots sina 37 år ser han just då ut som en busig pojke. Jag letar efter nästa fråga på mitt papper, det känns som ett förhör. Men Martin sitter avslappnad med de smala armarna i kors över bröstet. Det märks att han känner igen många av frågorna.

Är civil olydnad och lagbrott det bästa sättet att lyfta frågan på?

– Jag har ju deltagit i samtal och debatter, och gör det fortfarande. De bidrar till individuella förändringar kanske, vilket kan vara värdefullt i sig men under min tid på Kristna Freds tredubblades den svenska vapenexporten. Det mest realistiska är väl att förändra genom politiska beslut. Fast det hindrar ju inte att man arbetar från flera håll, tillägger han.

Varför ägnar du dig inte åt politik?

– Men det är ju det jag gör! För mig är politik att förändra samhället och det är det vi försöker göra. Alltså, politiska beslut tagna i riksdagen kräver ju partipolitik, men man tänker kanske inte så ofta på den drivande kraften som finns i folkrörelserna. Vi ser genom historien att Sveriges lagar förändras, nästan alla våra rättigheter har vi fått genom att hävda dem mot lagen. Ju fler som gör det, desto större genomslagskraft får den civila olydnaden.

Var kommer ditt engagemang ifrån?

– Under mina år på Kristna Freds besökte jag många fredsaktivister i olika länder som Burma, Sydafrika och Sudan. När jag kom till de länderna insåg jag vad krig innebär.

Han tittar ut genom fönstret. Det duggar lätt.

– I Indien träffade jag en kvinna som sa att vapenexporten till Indien sker på bekostnad av de fattiga, de får bokstavligen ge sina liv för försäljningen. Pengarna Sverige tjänar på exporten är blodspengar. Nästa gång jag träffar henne vill jag kunna se henne rätt i ögonen och säga att jag åtminstone har försökt att göra någonting för att stoppa svenska vapen från att nå Indiens gränser.

Varför slutade du då att arbeta på Kristna Fredsrörelsen?

– Jag hade jobbat där ganska länge och ville testa något nytt... som en större aktion. Det blev svårt att kombinera med jobbet.

Vi dricker vårt kalla te i tystnad. Han nämner senare att det kändes hopplöst att jobba med svenska biståndsmedel, eftersom exporten av svenska vapen undergräver syftet med biståndet, att främja demokrati.

8.

21 april 2010. Den sista blötsnön faller i Riddarfjärden. Utanför Svea hovrätt har en brokig skara fredsvänner dukat fram termosar med te och kaffe. Förbipasserande trugas att ta en hummusmörgås. De flesta vänder generat bort blicken. Några tittar nyfiket på avstånd, de har köpt frukost på Pressbyrån. Två poliser står och pratar med några aktivister.

– Vi ska bara se till att allt går rätt till, men det här verkar ju jättetrevligt, säger en poliskvinna uppmuntrande och nickar mot termosarna. Fikat har de tyvärr redan gjort. Hon öppnar bakluckan och tar fram skinnhandskar åt sig och sin kompanjon.

– Det är Svea hovrätt som begärt bevakning eftersom det verkar bli mycket folk, förklarar hon när jag frågar vem som bestämt att de ska vara här. Snart bänkar de sig i bilens värme.

Ute i kylan växer skaran av hummusätande medborgare. Från en förstärkare hörs Nina Simone sjunga ”I shall be released”. Två tanter, Gun-Britt Mäkitalo och Edla Lantto, håller tappert upp ett lakan med en teckning av ett avbrutet gevär. Lakanet ställer frågan om avrustning är grov skadegörelse, vad är då krig? Det är samma fråga som Martin Smedjeback, Anna Andersson och Claes Borgström snart ska ställa till Svea hovrätt.

– Man måste få ut kunskapen till folket! proklamerar Gun-Britt, hon och Edla har åkt från Kiruna för att närvara vid rättegången.

– Vi känner att sånt här som man inte vågar göra själv, det måste man stödja. Det blir ju ingen förändring om man inte ingriper. De vilar armarna, tar en mugg kaffe

och fortsätter prata upprört om att USA har fått tillåtelse att bomba Norrbotten i sommar.

– Och förra sommaren var det NATO, de skakar på huvudet.

9.

Sal 5 är den största som finns på Svea hovrätt med arton åhörarplatser. Idag är åhörarna så många att de får bytas av vid varje paus. Ändå är det gott om plats mellan stolarna. Den rymliga salen är oval och utmed fönstren hänger gardiner i veckad empirestil. Utsikten över Riddarfjärden är säkert magnifik men skymms av persienner. Vittnesmål och förhör från Eskilstuna tingsrätt görs inte om utan spelas upp på overhead-dukarna i den nedsläckta salen.

Rättegången är som en resumé från tingsrätten ett år tidigare. Förutom att Claes Borgström håller en lång slutplädering. Rösten är lugn och övertygande, man känner igen den från radio.

– Någonting som utmärker demokratiska samhällen till skillnad från totalitära stater är att civil olydnad förekommer. Och de som ägnar sig åt civil olydnad på det sätt som Anna och Martin gjort, säger också att den sanktion som samhället menar att man ska drabbas av, den tar vi.

Sanktionen som Borgström syftar på är att bli åtalad och dömd till eventuellt fängelsestraff. Rätten ser oberörd ut.

– Det är en fredsaktion, det är en aktion som innehåller inställningen ickevåld, den innehåller visst våld på egendom: stängsel har klippts upp, fönster har krossats. Det var nödvändigt för att kunna nå syftet att avrusta, som Anna och Martin beskriver sin aktion.

Tingsnotarien skriver febrilt. Jag ser bara ryggarna på åklagaren och de åtalade. De arton åhörarna sitter stilla längsmed den krökta väggen, lyssnar koncentrerat och nickar då och då instämmande.

- Det är faktiskt så att vi har riktlinjer i Sverige om vapenexport. Vi ska inte exportera till länder i krig. Detta är utgångspunkten för Annas och Martins aktion. Att USA:s anfallskrig mot Irak bedömdes som ett brott mot folkrätten var inte bara deras uppfattning, även Kofi Annan ifrågasatte USA:s agerande. Det är alltså en folkrättsvidrig ockupation av Irak som pågår och om svenska vapen används för att upprätthålla den situationen så är det ett brott mot folkrätten. Folkrätten har också genomslag i svensk lag, även om det är ovanligt att man hävdar nödvärn.
- Detta är en kollision mellan två intressen som båda skyddas av rättsordningen. Borgström väger varje ord.
- Det handlar alltså om ett intrång genom skadegörelse mot Saabs intresse av att exportera krigsmateriel. Men att förhindra vapen från att komma till användning i ett folkrättsvidrigt krig har mycket större vikt. Och då brukar man säga att intresset för det man skyddar måste vara mycket större än det man offerar. Om hovrätten delar den uppfattningen så behöver inte jag plädera längre, då ska Anna och Martin friges enligt ansvarsfriheten som finns i tjugofjärde kapitlet i brottsbalken.

10.

Under en av pauserna letar jag rätt på åklagaren, hon har satt sig längst bort i hovrättens vestibul. De fyrkantiga skinns sofforna ser obekväma ut. När jag frågar om den här rättegången är annorlunda än andra tittar hon förvånad och sedan oförstående på mig.

- Njaa, syftet är väl lite ovanligt. Hon fäster blicken på mobiltelefonen i handen och mumlar att hon har annat att göra.

Rättegången avslutas med att Anna Andersson och Martin Smedjeback håller varsitt slutanförande. Det blir två politiska brandtal som möts av spontana applåder från åhörarna.

– Bifallsyttringar får ni göra utanför rättsalen! Dom meddelas den 5 maj, hörs hovrättsrådet genom sorlet.

Jag står beredd när Claes Borgström kommer ut från rättsalen. Under pauserna har han varit oåtkomlig men nu föreslår han att vi sätter oss en stund i de fula sofforna. Ögonen flackar och ser trötta ut, men han svarar noggrant på mina frågor.

– Det är inte första gången jag ägnar mig åt den här typen av fall. Jag har företrätt husockupanter och korsmålare – du vet de som målar kors på gatorna för att visa hur trafiken skördar offer.

Själv är han för gammal för civil olydnad, hade han bara varit tjugo-tjugofem skulle han gärna varit husockupant.

– Men jag vill inte försvara mig själv utan vara med på det här sättet, han sveper med handen över hovrättens vestibul. Fast det räcker inte för mig att sympatisera med en aktion, det måste finnas juridisk hållbarhet också. Jag är mån om att ha domstolens öra som det heter, alltså trovärdighet som advokat. Annars lyssnar de inte på mig och då kan jag inte göra någon nytta.

Martin Smedjebacks och Anna Anderssons mål har juridisk hållbarhet tycker Borgström som är nöjd med sitt försvar. Ändå tror han inte på en frikännande dom.

– Är man jurist kan man ju säga det, det handlar inte om att vara optimist eller pessimist. Det är ett realistiskt förhållningssätt till hur domstolarna uttolkar den lagstiftning som finns. Begår man en lagöverträdelse ska det mycket till för att bli frikänd.

Han stödjer inte den svenska vapenexporten och hoppas att det ska ske en förändring, kanske genom civil olydnad.

– Det är problematiskt att vapenindustrin omges av sekretess samtidigt som det ekonomiska intresset är så stort. Därför är det viktigt att hovrätten tar till sig

frågan om varför Martin och Anna gjorde så här. Jag tycker man kan jämföra med konstfackseleven Anna Odell. Hon fick ett något lindrigare straff för att hon ville peka på något som ligger lite i det fördolda, nämligen hur ser tvångspsykiatrin ut? Den måste debatteras, precis som svensk vapenexport.

Att han tagit sig an fallet gratis viftar han snabbt undan.

– Jag tycker det blev en väldigt bra rättegång. Tycker inte du? Det mesta som kan sägas i sammanhanget blev sagt, och eftersom jag varit i domstolarna i över trettio år kan jag säga att man ska ge hovrätten pluspoäng för att de inte försökte klippa av Anna och Martins politiska resonemang. De hade kunnat säga att det inte har juridisk relevans för domen.

Med en titt på klockan reser han sig tungt, berättar att han jobbat på nätterna och gått upp klockan fem flera morgnar i rad. Det är ingen bra rutin.

Ute på borggården samlas ett femtiotal personer för att dunka de åtalade i ryggen. Borgström skyndar mot en väntande taxi men hejdas av hurrarop från fredsvännerna. Han bockar lite förvånat och vinkar glatt. Sen försvinner han till nästa åtagande.

II.

Kafé 44 på Södermalm i Stockholm. Martin Smedjeback, Anna Andersson och deras vänner pustar ut efter rättegången. Väggarna pryds av vänsterpolitiska budskap.

– Vi har inte varit särskilt nöjda med våra tidigare försvarare, säger Martin. Det var bland annat därför som han företrädde sig själv i Eskilstuna.

– De har ju utsetts av domstolen och inte varit så engagerade. Dels har de inte haft någon kunskap om den här typen av civil olydnadsfall och så har de inte sympatiserat så mycket med oss. Men de har väl gjort sin plikt.

En ung kvinna som väntar på att åtalas för olaga intrång på kikarsiktesfabriken Aimpoint i Malmö, berättar att den offentliga försvarare som hon blev tilldelad nästan avsåg sig uppdraget.

– Hon var inte så pepp när Aimpoint anlät advokatbyrån Mannheimer Swartling. Så jag tjatade till mig en försvarare från vänsteradvokaterna, Claes Borgström känner honom.

Hon visste att hon kunde bli åtalad när hon klättrade över Gunnebostängslet in på Aimpoints område, men inte att skadeståndsanspråken skulle bli en halv miljon. Precis som Martin och Anna tänker hon inte betala oavsett vad skadeståndet hamnar på.

– De får skylla sig själva, om jag ändå måste leva på existensminimum och ha Kronofogden efter mig så kan jag lika gärna göra fler aktioner, säger hon och försöker låta obekymrad.

12.

Tillbaka på Svea hovrätt två veckor senare. Jag väntar på domen. Mattan innanför entrén föreställer en vapensköld med en våg och ett svärd.

Hovrätten fastställer i stort sett tingsrättens dom. Anna Andersson och Martin Smedjeback döms till fyra månaders fängelse för olaga intrång och grov skadegörelse. Men till skillnad från tingsrätten förklarar hovrätten varför nödvärn inte friar dem: ”Statsmakterna har således funnit att tillverkning och export av krigsmateriel är verksamheter som bör tillåtas under vissa närmare angivna förutsättningar, trots de risker som kan vara förenade med sådana verksamheter. ... När tillstånd getts till ... utförelse av krigsmateriel ur landet är den enskilda medborgaren skyldig att finna sig i det beslutet”.

På väg hem genom Gamla stan hamnar jag mitt i högvaktsbytet på slottet. I perfekta blå uniformer rider livgardet över borggården, värjorna glimmar i solen.

Turisterna makar lydigt på sig när en fotburen soldat beordrar dem att göra plats för marschen. På kommando spelar musikkåren upp folkkära vårmelodier. Jag hör texten i huvudet: Snart är sommarn här i purpurvågor, guldbelagda, azurskiftande ligga ängarne i dagens lågor, och i lunden dansa källorne.

13.

– Det har inte hunnit landa riktigt än, säger Martin Smedjeback när jag når honom på telefon, han låter glad trots att hans ska gå i fängelse, öppen anstalt med fotboja.

– Jag ska ringa placeringsenheten och se om jag redan i juni får komma till Skenäs där jag suttit förut. Det ska bli roligt att träffa vakterna igen.

Fotnot: Saab Bofors Dynamics AB:s skadeståndsanspråk på drygt en miljon kronor kommer att tas upp i en senare civilrättslig process.